

SOS1003

SOSIOLOGIENS KLASSIKERE OG DET MODERNE SAMFUNN

VÅR 2004

OPPGAVESETT TIL SEMINARER

Oppgave 1

- I. A) Hva kjennetegner menneskesynet til Marx? B) Gjør rede for grunntrekkene ved den materialistiske historieoppfatning ("historisk materialisme"), slik Marx utformet den.
- II. A) Hva er fremmedgjøring? B) Gjør rede for ulike dimensjoner ved fremmedgjøring.
- III. A) Hvilke visjoner hadde Marx om det gode liv? B) Er det mulig å realisere hans visjoner om det gode liv i dagens norske samfunn?

Oppgave 2

- I. Gjør rede for den materialistiske historieoppfatningen til Marx.
- II. Hva kjennetegner den moderne kapitalismen, i følge Marx?
- III. Er hans forståelse og kritikk av kapitalismen fremdeles relevant i vår tid?

(Gitt til eksamen høsten 2003)

Oppgave 3

- I. Gjør rede for Tönnies' teori om Gemeinschaft og Gesellschaft, med de tilhørende handlingsbegrepene vesensvilje og kårvilje.
- II. De klassiske sosiologene var bekymret for konsekvensene av moderniseringen. I følge Thomas Nygaard finner vi to typer bekymringer hos klassikerne. Gjør kort rede for A) bekymringen for samfunnsoppløsning og B) bekymringen for tilstivning og følelseskulde. Hvordan vil du plassere teorien om Gemeinschaft og Gesellschaft i forhold til klassikernes bekymringer?
- III. Gjør rede for mønstervariablene til Parsons. Kan mønstervariablene tolkes som en videreføring av den klassiske teorien til Tönnies?

Oppgave 4

- I. A) Gjør kort rede for sentrale trekk ved den idéhistoriske bakgrunnen til den rasjonelle/utilitaristiske tradisjon i sosiologien, slik Collins beskriver den. B) I sin kritikk av Spencer hevdet Durkheim at solidariteten mellom mennesker i det

moderne samfunnet ikke kan forstås som rent kontraktmessige bånd. Hvorfor ikke?

- II. I sitt verk om den sosiale arbeidsdeling ("samfunnets arbeidsdeling") la Durkheim frem en teori om to typer solidaritet. A) Hva er mekanisk solidaritet? B) Hva er organisk solidaritet?
- III. A) Er det likheter mellom den mekanisk solidariteten og de sentrale trekkene ved sosiale ritualer? B) Er moderne samfunn preget av en mangel på sosiale ritualer?

Oppgave 5

- I. Hvorfor mente Durkheim at samfunnet er noe mer enn summen av individene?
- II. Gjør rede for teorien om mekanisk og organisk solidaritet.
- III. A) Gjør rede for Durkheims teori om egoistisk selvmord med utgangspunkt i hans analyse av forskjellene mellom protestanter og katolikker. B) Hvordan begrunner Durkheim anomibegrepet ut fra sin forståelse av menneskelige behov? C) Hvilke selvmordstyper vil du knytte til henholdsvis den mekaniske og organiske solidaritetsformen? D) Hvilke av selvmordstypene er mest relevante i dagens norske samfunn?

Oppgave 6

- I. Hvorfor mente Durkheim at vi trenger en sosiologisk teori om selvmord?
- II. Gjør rede for de ulike selvmordstypene i Durkheims teori (egoistisk, altruistisk, anomisk, fatalistisk). Gi eksempler.
- III. Selvmordstallene i Norge har økt i nyere tid. Kan denne økningen forklares med utgangspunkt i Durkheims selvmordsteori?

(Gitt til eksamen høsten 2003)

Oppgave 7

- I. Gjør rede for hva som kjennetegner konfliktradisjonen i sosiologien, i følge Collins.
- II. Gjør rede for hva som kjennetegner Durkheimtradisjonen i sosiologien, i følge Collins. Legg vekt på å få frem sentrale trekk ved Durkheims bidrag til sosiologien.
- III. Er konfliktradisjonen og Durkheimtradisjonen uforenlige med hverandre?

Oppgave 8

- I. A) Gjør rede for handlingsbegrepene vesensvilje og kårvilje hos Tönnies. B) Hvordan er forholdet mellom de to handlingsbegrepene til Tönnies' og Webers fire handlingstyper?
- II. A) Hva er forskjellen mellom makt og herredømme hos Weber? B) Hvordan er forholdet mellom de ulike herredømmeformene og Webers handlingstyper?
- III. A) Hva er de idealtypiske trekk ved byråkratiet, i følge Weber? B) Hvilke av Parsons' mønstervariable er karakteristiske for en byråkrats handlingsorienteringer?

Oppgave 9

- I. Gjør kort rede for hva Weber mente med idealtyper.
- II. Gjør rede for Webers idealtypiske beskrivelse av byråkratiet og de tre herredømmeformene (tradisjonelt, karismatisk, legalt). I hvilken av disse herredømmeformene vil byråkratiet ha best mulighet til å utfolde seg i pakt med Webers idealtypiske beskrivelse?
- III. Kapitalisme og byråkrati blir ofte beskrevet som motsetninger. For Weber, derimot, er det en nær sammenheng mellom fremveksten av kapitalismen og utbredelsen av byråkratiske organisasjonsformer. A) Hvorfor var utbredelsen av byråkrati gunstig for kapitalismens fremvekst? B) Weber var bekymret for at vi vil bli fanget av et rasjonalitetens "jernbur" innenfor kapitalistiske foretak og byråkratiske organisasjoner. Hva innebærer det? C) Er Webers bekymring for jernburet relevant i dagens norske samfunn?

Oppgave 10

- I. Gjør kort rede for Webers handlingstyper (tradisjonell, affektiv, verdirasjonell, formålsrasjonell).
- II. I følge Weber er den vestlige historien kjennetegnet ved at rasjonelle handlinger vinner terreng i forhold til de tradisjonelle og affektive handlingene. Hvordan kommer dette til uttrykk i hans berømte teori om at den protestantiske etikk bidro til utviklingen av den moderne kapitalismen?
- III. A) Hva kjennetegner det Weber kaller for "rasjonell kapitalisme" i forhold til andre former for kapitalisme? B) I følge Weber er den protestantiske etikk bare én av flere faktorer som kan forklare hvorfor kapitalismen først vokste frem i Vesten. I *Kapitalismens opståen* drøfter Weber flere andre faktorer som var viktige. Hvilke trekk ved den vestlige utviklingen er det han legger vekt på?

Oppgave 11

- I. Hva kjennetegner den moderne kapitalismen, i følge Marx?
- II. Hva kjennetegner den moderne kapitalismen, i følge Weber?
- III. Er Marx' og Webers forståelse av kapitalismen fremdeles relevant i vår tid?

(Gitt på utsatt eksamen januar 2004)

Oppgave 12

- I. Gjør rede for Marx' analyse av overgangen fra føydalisme til kapitalisme.
- II. Gjør rede for hvordan Weber tenkte seg at den protestantiske etikk var en viktig faktor for å forklare kapitalismens fremvekst
- III. I sammenligninger mellom Marx og Weber er det vanlig å gjøre forholdet mellom de to til en motsetning mellom materialistiske og idealistiske historieoppfatninger. Drøft om dette er en treffende karakteristikkk av forholdet mellom Marx og Weber. Trekk gjerne inn andre sider ved Webers teori om kapitalismens fremvekst enn hans betoning av protestantismens betydning.

Oppgave 13

- IV. Hvordan forstår Marx sosial ulikhet?
- V. Er det viktige forskjeller mellom Marx' og Webers forståelse av sosial ulikhet?
- VI. Er Marx' og Webers forståelse av sosial ulikhet fortsatt relevant i vår tid?

Oppgave 14

- I. I essayet om "Storbyene og åndslivet" hevder Simmel at storbylivet medfører "nervelivets intensivering", at storbymenneskets sjelsliv er mer preget av forstand enn av lynne, og at storbymennesket uunngåelig blir både blasert og reservert. Hva mener han med dette? Trekk gjerne paralleller til Tönnies' skille mellom vesensvilje og kårvilje og Parsons' mønstervariable.
- II. A) Hvorfor mener Simmel at storbyene gir rom for både individuell frihet og individuell egenart? B) Selv om storbyene gir grobunn for individualisme, er det i følge Simmel slik at storbyene samtidig tenderer til å undergrave individualismen. Hvorfor?
- III. Drøft forholdet mellom Simmels analyse av moderne storbyliv og forståelsen av moderne samfunn hos andre sentrale klassikere, eksempelvis Weber eller Durkheim.

Oppgave 15

- I. Hva er rasjonell kapitalisme, i følge Weber?
- II. A) Gjøre rede for Tönnies' typologi om Gemeinschaft og Gesellschaft. B) Er det likheter mellom Webers beskrivelse av den rasjonelle kapitalismen og Tönnies' begrep om Gesellschaft?
- III. A) Gjør rede for Simmels essay om "Storbyene og åndslivet". B) Drøft forholdet mellom Simmels forståelse av storbyene og andre relevante teorier eller begreper fra pensum som forsøker å gripe det egenartede ved moderne samfunnsformer.

(Gitt til utsatt eksamen januar 2004)

Oppgave 16

- I. Hva kjennetegner det menneskelige selvet, i følge Mead?
- II. Hvordan dannes selvet, i følge Mead?
- III. Collins plasserer Mead innenfor det han kaller for den mikrointeraksjonistiske tradisjonen. Hva kjennetegner mikrointeraksjonismen i forhold til andre tradisjoner i sosiologien?

(Gitt til utsatt eksamen januar 2004)

Oppgave 17

- I. Nygaard skiller mellom to dimensjoner ved den klassiske sosiologiens bekymringer for konsekvensene av moderniseringen. A) Gjør kort rede for sentrale trekk ved bekymringen for samfunnsoppløsning. B) Gjør kort rede for sentrale trekk ved bekymringen for tilstivning og følelseskulde.
- II. I følge Collins er Marx og Weber de viktigste klassiske representantene for konflikttradisjonen i sosiologien. A) Hvordan vil du plassere Marx og Weber i forholdet til de to bekymringsdimensjonene hos Nygaard? C) Er de bekymringene du finner hos Marx og Weber relevante i dagens norske samfunn?
- III. Durkheim er den klassiske representanten for det Collins kaller for durkheimtradisjonen i sosiologien. A) Hvordan vil du plassere Durkheim i forhold til de to bekymringsdimensjonene hos Nygaard? B) Er de bekymringene du finner hos Durkheim relevante i dagens norske samfunn?

